

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA U ZAGREBU.

Br. 10.

U Zagrebu 1926. god.

Godište XXII.

Od Stapa do Konjskoga.

Dr. Miroslav Hirtz

Zagreb.

Svu noć je škrapala kiša, ali je u jutro bacila burica, koja je brzo protjerala oblake, a s njima i kišu. Brzo su i naši pomagači Jokići natovarili strpljive magarce, i tako smo se oprostili sa Stapom, Stapinom i ostalom okolicom.

Već rano iz jutra bio nam je izašao u susret Pilip Vukić, Simonovićev znanac od prije, koji nas je sada najprije proveo preko krševitog brda na dolac Splovinu, gdje su četiri stana, zatim na dolac Torine, gdje su također četiri stana, sve sami Vukići. Torine su okružene sa tri vrletna kuka, koji se zovu Turska Grebina, Debeli Kuk i Ćućulj Zub. Tu smo učinili malu stanku pred stanom našega vodića u prijatnoj sjeni jedne lipe i dvaju jasena.

U Torinama propitao se dr. Simonović za Juru Vukića, koji je prije petnaest godina pao niz Maciji Kuk, oderao svu kožu s glave i teško se po svem tijelu pobio. Dr. Simonović pomogao je nesretniku, kako je najbolje mogao: sastrugao mu nožem odrtu kožu sa lubanje, a sa kožom dakako i kamenčice, pržinu, stari list i ostalo, što se je već prihvatiло rane. Sašiti ozledu nije smio, već je jadnika dobro povezao i tako su ga šestorica ljudi sanijeli u Zadar. Od stanara doznali smo, da je isti Vukić živio poslije jošte osam godina, onda pobenavio i umro.

Iz Torina uspeli smo se strahotnim kršem do čudesno formiranog ogromnog i raspucanog kamena Ćućavca, koji izgleda kao obrнутa stožina i samo se utanjenim donjim krajem drži kamenite podlage. Za poredbu njegove veličine postavili smo se pored njega svaki sa jedne strane Duro Jokić i ja, dok su ga dr. Simonović i dr. Poljak slikali. Ovo stajanje, koje je potrajalo više časova, dok su moji drugovi tražiti za slikanje podesno mjesto, nije bilo odviše prijatno, jer je vjetar nemilo oko nas pirio.

Verući se dalje zašli smo u dolac Donje Njivice, onda se opet ispeli na jednu povišicu, sa koje je pred nama pukla oko 400 m duboka Šajina Duliba zaraska bukvicom, o kojoj naš drug dr. Simonović tvrdi, da je najrastrgnutija duliba u planinskom sklopu Velebita. Oko Šajine Dulibe vide se strašne Japage u najdivljijem kršu, što ga planinar može sebi zamisliti, a iznad njih vrhovi Koso Bukovo i Kajkaca. Stranom ovih kosa vodi cesta iz Lisarice u Gospić. Razumije se, da smo slikali divlju romantiku ovoga kraja, i samu Šajinu Dulibu i Japage. Japage su doble ime od atle, što su pune rupetina, šrapetina i kamenitih neprohodnih vrtača.

U Šajinoj Dulibi imade u svem sedam stanova, sve sami Trošelji od Lisarice i Trštenice na dalmatinsko-hrvatskoj medi. Stanovi leže u prekrasnom, dosta gustom bukviku, a sastoje se od rpe kamenja sa krovom od granja. Nigdje

nismo na svojim putovanjima po Velebitu našli tako plahih i nepovjerljivih ljudi, kao što su ti Trošelji. Stogod smo od njih tražili, ništa nam nisu dali, jer su očito mislili, da ćemo ih prevariti, prenda smo ih lijepim riječima uvjeravali o našim dobrim namjerama i objasnili im svrhu, radi koјeg putujemo onim krajem. U Šajinoj Dulibi učinili smo nekoliko snimaka. Slikali smo zanimljive torove sabijene od širokih bukovih ograda, a gore posve otvorene, nadalje stan Doke (Domjana) Trošelja i njegov uljanik (pčelinjak) pod jednom pećinom, napokon kamjenake Debelog Kuka.

Sve, što su nam Trošelji dali, bio je korijen neke »sanjive« trave, o kojem tvrde, da bi čeljade puklo od slasti, kad bi ga svarilo na varenici i popilo. Na slikanje jedva smo ih nagovorili, jer su mislili, da će morati platiti.

Iz Šajine Dulibe odveo nas je put strašnim usponom u malen dolac Za Klancom, koji je usjeo između Jejinaova Kuka i Kuka Ostružice i u kojem imade šest stanova, opet Trošelja od Lisarice i Trštenice. Od dolca Za Klancom bijaše nogostup nešto prijatniji, jer ide niza stranu, pa tako noga manje osjeća neravnosti tla. Nogostup doveo nas je u Barića Dolac, koji je također preko ljeta naseljen, a na jugu zatvoren sa pet kukova, od kojih dva sjecaju oblikom na glasovitu Simonovića Stabinu. Stanari ovoga dolca su sami Barići iz Lukova Šugarja u Podgorju. U Barić Dolcu oprostili smo se sa našim vodićem iz Torina Filipom Vukićem, koji se vratio, naoružan sjekirom, istim putem kući. Mjesto njega unajmili smo sada drugoga vodića Marka Barića, jer u cncm kraju nema nigdje pravih puteva, pa planinar može uza sve geografsko znanje i ina pomagala za orijentaciju lako zabludititi.

Za razliku od mrkih i mučaljivih Trošelja, bio je Marko Barić vrlo prijazan i razgovoran. On nas je proveo iz Barić Dolca krševitom strminom do Vratnice, a onda niz kosinu do Plančice, zelenog zaravanka, i tako na bolji put, koji vodi u Šarića Duplje, gdje su stanari sami Šarići iz zaselka Lipovca u Podgorju.

Pošto smo na Plančici malo počinuli ili kako dr. Simonović kaže »izduvali konje«, oprostili smo se s Markom Barićem i krenuli divnom bukovom šumom srednje starosti dalje. Na veliku radost sreli smo u šumi lugara Antu Barića sa Jelove Ruje, s kojim smo se brzo sprijateljili i u prijatnom razgovoru brže naprvo kretali, jer u bukovoj šumi naši slikari nisu imali što da slikaju. U prvi mрак stigosmo napokon u lugarnicu na Jelovu Ruju, gdje nas je domaćina lugar Ante Barić udomio i zajedno sa svojim drugom Ivom Vukelićem podvorio, kako je najbolje mogao i umio.

Krasna je bila ta Jelova Ruja sada u mjesecu kolovozu u punom zelenilu, ali zimi, kad zamete snijeg i zaredaju ljute bure mora da je strašna, a s njom i život u ovoj planinskoj osami. Pričao nam je Ante Barić dosta o toj zimskoj pustoši. Na početku god. 1923. zapao je snijeg na Jelovojo Ruju tako visoko, da je Barić osam dana bio u lugarnici zatvoren i istom deveti dan mogao je izaći na krpljama preko krova i saći u Rizvanušu, svojoj kući, koja je tri sata daleko, da donese sebi hrane, jer bi inače poginuo od gladi. Pričao nam je Ante Barić jošte štošta, pa i o jednom medvjedu, koji je tu onomadne navalio na jednu kravu, pa ju svu stukao kamenjem i kladama, a malo dana zatim natjerao u bijeg Ivana Marasa, stanara iz Velikoga Duplja, kad je u glavici Zeleni Vrh sjekao izvalu.

Slijedećega dana krenuli smo po lijepom suncu dalje u pratnji naših lugara. U programu toga dana stajao je put do Šugarske Dulibe. Neki dio puta morali smo učiniti natrag, sve do Šarića Duplja, odakle vodi nogostup preko Crmušinske Kose u dolac Crmušinu, pozvan tako kao i Crmušinska Kosa po »crmušu«, jednoj vrsti divljega luka (*Allium ursinum*), kojim se rado hrani medjed i koji raste u velikim množinama po tamošnjim šumama.

Uspon na Crmušinsku Kosu nije težak, i s nje je lijep vidik na dolac Šarića Duplje i na njegovu planinsku sceneriju, naročito na Kuk od Stružice i Kuk od Vratnice.

Veliki dolac Crmušina (neki govore Cremušina) leži ispod Panosa (1261 m). Nekada leglo medjeda, koji su se možda baš radi obilja cremuša tamo rado zadržavali, sada je okrčen dolac sa šest stanova Šarica iz Lipovca i Podgorju. Na pokrčenom dnu ima posijane kupusa i krumpira, a imade i košanica, a sva zemlja težatnica ogradjena je zidom i plotom. Stanovi su raštrkani po bukviku uz rub dolca, pa su kao i druguda po ovome kraju sagradjeni od gromača bez žbuke, a natkriveni bukovim daskama. U Crmušini slikali smo stan Mate Šarića, odmarali se i pili varenike.

Oko Crmušine imade više glavica i kukova, od juga Debeli Kuk, Mirin Vrh, Bilo, Trošeljev Vrh i Ražanački Vrh, od istoka i sjevera Jurin Samar, Gojovrh i Struge, a prema sjevero-zapadu Velika Kiepetuša.

Iz Crmušine zastranili smo jošte u dolac Jabukovac, koji leži iza vrha istoga imena. To je okrugla vrtača, oko koje su vrhovi, 300 do 500 m visoki, a bukova šuma kržljava i proredjena.

Dosta naporan bijaše zatim uspon na Crni Vrh, koji je vrlo strmenit i s kojega se otvara upravo veleban pogled na planine, što okružuju Šarića Duplje, pa dalje tamo na pozadinu velebitskog sklopa, u kojem se vidi Visočica, Siljak, Počiteljski Vrh, Kozjak, Golić, Bobika, Veliki Pločeviti, Zvirnjak, a sasvim daleko u magli, gledajući preko vrhova Kozjaka, vidi se jošte Malovan, a preko Bobike kapa Sv. Brda. U blizini najbolje se ističe Debeli Kuk. Divna je to panorama, koje se nismo mogli dosta nagledati, sjedeći na proplanku tjemenice Crnoga Vrha. Dakako prije rastanka s našim odmaralištem slikali smo ovu velebitsku panoramu, a dr. Poljak načinio je i detaljan crtež za naučne svrhe.

Od glavice Crnoga Vrha napređovali smo njegovom grbinom prema Malome Stolcu (1262 m), imajući s desna Duboku Dolinu, s lijeva Devčića Dulibicu, gdje su stanovi Devčića iz Velikog Porobljenika. Nad Devčića Dulibicom zašli smo nogostupom u jedan šumarak, koji se sav crvenio od malina i ne bi trebalo reći, da smo se njima dobro osladili. Kod svake takve stanke radovali su se i naši strpljivi magarci, jer su i oni došli u zgodu, da malo pobrste na kojem grmečku ili popasu nešto bujne planinske trave.

Na Malome Stolcu pukle su pred našim očima modre vode Jadran-a i u njima dugački otok Pag i čitav niz školjeva.

Pod Malim Stolcem je velika duliba, koja imade dva dijela: Krčevine Pavičića i Staniština. Sa Maloga Stolca otvara se jošte pogled na kosu Crnoga Vrha i na cijelu trupinu Panosa. Na sjeveru se ističe bijelim stijenama Kuk od Jelarja, pa šumovita Smrčeva Dolina tamnim zelenilom svojih smreka.

Idući dalje doskora smo presjekli put, što vodi iz Devčić Drage u Rizvanušu i Brušane u Lici, prošli jošte Dragu Torinu i Snježnacu, koja je dobila ime po jami snježnici, u koju su spušteni čabrkljavi bukvići, t. j. bukvići sa prikraćenim granama, pa izgledaju kao čabrkije (ljestve). Po tim čabrklijama silaze stanari u jamu po snijeg, jer u onom kraju nema nablizu vode životinja. Snijeg tope na vatri i piju vodu snježnicu.

Lagodno smo se ispeli na Veliki Stolac (1401 m), prekrasno položito brdo s nešto krša, a s mnogo trave i cvijeća, te bukovim šumarkom u sredini. Mnoga mjesta pokrivena su tamnom zelenom klečikom (Juniperu nana), kako je

ovu vrstu borovice narodnim imenom označio lugar Ante Barić. Veličajan je pogled sa Velikoga Stolca na more i primorsku golet Velebita, koja je puna japaga i vrtača. Lijepo se odayle vide takodjer neki vrhovi u unutrašnjem Velebitu, tako Kuk od Jelarja i Panos, a od dolaca Devčićeva i Jurina Dragaa. Vidi se gotovo cijela lička strana Južnoga Velebita.

Na Velikom Stolcu bilo je neobično živo. Nije dođuše bilo ni čobana ni ovaca, ali je zato po travnjacima sve vrvilo od raznih buba, šarolikih leptira i zrikavaca, a prelijetalo je i dosta ptica. Od grabljivih ptica zatekli smo više kanjuga i sokolova vjetruša, koje su se u zraku motale i nadvisivale, radujući se životu i suncu i dajući toj radosti izražaja glasnim kliktanjem, koje je u čistom planinskom zraku melodično odjekivalo. Najviše su oči uživale u modrom nebū, pa u kontrastu zelenih vrtača i bijelih vapnenastih vrhova...

Nakon trinaest sati laganog hoda stigli smo napokon do lugarnice u Šugarskoj Dulibi, gdje su već lugari Iso Radaković i Mijat Vukelić znali, da ćemo doći, jer je Ivo Vukelić, drug Barićev, jošte sa Crnoga Vrha istrčao naprvo, da pribavi i spremi jare, jer čitavim putem nismo okusili zalogaja. Dr. Simonović nije znao za ovaj naš tajni dogovor i tako je bio prijatno izmenadjen, kad je pored lugarnice ugledao jare na ražnju.

Dok su moji drugovi sjedili oko vatre i pekli jare, ja sam se neopazice odšuljao kroz šumu i krš do jednoga kuka, kome sam se ispeo na glavicu, da gledam s njega more o zapadu sunca i slušam šapat velebitske večeri... Tu sjedoh na kamenu ploču, pa snatrim i uživam, promatrajući, kako sunce skrletnim zlatilom piše tragove po moru, koje je na daleko prekrila tanka koprena magle. Nježno povjetarce prijatno me rashladjuje, a kadšto se čuje u neposrednoj blizini i neki fićuk: to je glas moje puške, prebačene preko koljena, u čije cijevi udara povjetarce, pa pjeva... Još uvijek stoje okolni vrhovi u slabom zlatilu sunca, a duboke prodllice, jaruge i vrtače sve jače se crne od tamne bukovine. Pod nogama mi zijeva neka strahotna provalija, jer se kuk okomice ruši u dubinu. Na čas povjetarce jače pirne, a ja duboko navučem šešir preko čela, da mi ne odleti s glave. Eno, sad je golet promijenila boju, sva je u grimizu, dok je daleka morska pučina kao u nekom dimu, kroz koji se vide orisi rastrgane trupine Paga i nekih školjeva. Uz njihove obale vide se u vodi dugačke sjene. Sučelice na suprotnoj strani provalje izdižu se dvije kamenite glavice, na jednoj jošte jasno vidim humku složenu od kamena, a usred nje zataknut stup. Izmedju glavica uvalilo se golo sedlo, kroz koje se cakli samo komad mora, zatvoren obalom Paga, pa mi se čini kao golemo jezero. Sve jača biva grimizna ozraka sunca i sve jače se u njoj ističu orisi otočja, pa vidim mnogo dalje nego prije, jer sada gledam na dalekom obzoru jošte čitav niz otoka i otočića, kojih prije oko nije moglo opaziti. Moje snatrenje prekidaju glasovi ptica. Čujem kvrkot žutokljune planinike čavke pa ciku sitnog puzaca kamenjara, koji iz svega glasa viće: sit! sit! sit! Onda iz velike daljine dopiru glasovi ljudski: to su čobani, koji se s popasa vraćaju pa javljaju stoku od bojazni, da ne bi koje blašće zaostalo preko noći u šumi i postrandalo od kurjaka. Napokon je umro zadnji trak sunca... Nema ga više ni na moru, ni na vrleti, premda se krvava kruglja jošte vidi. Ali to ne traje dugo. Za malo časova vidi se jošte samo krvava polutka, onda krvavi odsječak, pa na kraju krvavi luk, koji pred očima utone u more, a s njim se izgubi i ono rumenilo...

Doskora je pala i večer, a s njom i sutan. Začoktao je jošte u provaliji po koji preplašeni kos, začetrkala na glavici po koja osamljena jarebica grivka, a onda je duboka tajanstvena šutnja obavila velebitske glavice i gudure.

A ja sam dalje sjedio na kamenoj ploči, osluškivao i zvjerao očima, loveći zamamljive utiske sumračja, dok me nije iz snatrenja trglo glasno zazivanje mojih drugova, poziv na večeru. Kad sam se digao sa kamene ploče, opazio sam na nebu već prve zvijezde, a kad sam silazio niz strmen prema lugarnici, smotrio

sam veliku jejinu, koja je nečujnim ljetom proletjela mimo mene nekud dolje u vrletnu provaliju prema moru... Doskora sam čuo i njezin jezovit glas: hû! hû! hû! valda je sletjela na neki kuk, da otpjeva prvi pozdrav otajstvu planinske ljetne noći...

Kad sam sišao u prodolje, opazio sam, da je nekad lijepa lugarnica u Šugarskoj Dulibi na pol razvaljena, bez prozora i vrata, jer ju je podivljala svjetina za vrijeme preokreta 1918. teško oštetila. Poslije je popravljena za nuždu samo jedna prostorija, u kojoj stanjuju lugari Iso Radaković i Mijat Vukelić. Potonji imade ženu i dvoje djece.

Svi smo se okupili i strpali oko stola i pečenog jareta u toj maloj sobici, u kojoj je sav namještaj sastojao od dvije postelje, nekoliko stolica, stolića i klinčanice za odijela. Na zidovima visjele su dva bodeža i puške, a u jednom kutu tinjala je petrolejska lampa...

Ali i u malenoj kolibi nadje sreća svoje mjesto. I ona je sjedila s nama, — s nama je uživala i pričala na naša usta. I mali Ivo Vukelić, sin lugara Mijata, zaspao je od iste sreće u krilu matere kod stola sa komadom jaretine u ustima...

Lugari su nam ponudili i svoje zadnje vino, a uz vino tekao je i naš priordan i srdačan razgovor, najviše o lovu, divljači, ljutoj zimi i teškom životu u Šugarskoj Dulibi.

Od zvjerova imade tuj najviše kuna i kurjaka, dok je medjed već postao rjedji. Od kuna imade više bjelica nego zlatica, a razlikuju i treću vrstu, koju zovu križak, jer ima pod vratom biljegu sličnu križu. Ivo Vukelić, lugar sa Jelove Ruje, tvrdio je, da već po tragu u snijegu poznaje, je li prošla zlatka, bjelica ili križak. Kune love u kladicu, osobitu lovku, koju grade od rasojetih (rašljatih) bukvića, a sapnu kličkom, na koji objese komad mesa. Kune love naročito zimi po tragovima u snijegu, ali i po kitini, što ju zvjerka truni i obori, verući se po drveću. Najbolji je lov, kad snijeg dobro pòvrši t. j. kad je površica dobra, pa nogu ne propada. Stanari mnogo love jarebice grivke surovim načinom na žitak pod kamenite ploče ili u krošnje (košare), koje spletu od loze, a sapnu kličkom (tankom šibikom).

Šugarska Duliba na glasu je sa oštrem bure i snježnih smetova (zapuha). 27. veljače 1924. zapao je kod lugarnice snijeg preko 2 m. visok i bio je oko sve kuće »svezan« sa krovom. Iso Radaković bio je onda sam lugar u ovoj samotnoj planinskoj stojbini. Ležao je toga dana do 10 sati prije podne, čudeći se, što jošte ne svanjiva. Kad je izašao u hodnik, opazio je kroz dimnjak, da je na polju već velik dan. Sad je istom spoznao, da je snijeg lugarnicu zameo do krova. Kako nije imao dovoljno hrane, a bojeći se još većega snijega, probio se nekako iz lugarnice i uputio kroz gudure prema moru. Prije polaska napisao je jošte oporuču i ostavio je na stolu, jer je jošte uvijek držalo vrijeme, nečuvena snježna mečava i bura. Ako putem pogine, da se barem dozna, kako je postradao. Išao je od 11 sati prije podne do večeri, kidajući pred sobom lopatom u ruci visok snijed, dok nije stigao do prvih kuća u Podgorju.

Iste godine skoro je Radaković po drugi puta nastradao. Snijeg je bio podelio i preko noći pòvršio, pao je ponjem svježi snijeg). Idući u srez preko Velikoga Stolca opuzao se i poleo vozeći se poledjice nizbrdo oko 300 m u dubinu. Raskrvario je sva ledja i na posljeku ustavio se u jednom grmu nad strahotnom provaljom.

U sličnim pričanjima protekla je čitava večer. Oči su se počele sklapati, umor je tražio svoje. Zadnja planinarska tura toga dana vodila je kroz staju ljestvama na tavan, kamo je dobra planinka iznijela ponjave, biljice i jastuke i u mekanom mirisavom sijenu priredila ležaje. Na tavanu smo noćili svi došljaci: mi planinari, pratnici lugari sa Jelove Ruje i Gjuro Jokić. Ležali smo zavučeni du-

boko u sijeno, jer je noć bila dosta hladna, a prozori i vrata tavana bez kapaka i vratnica, pa je na našem ležištu vladala ista temperatura kao vani u slobodi. Dizati se do svanuća nismo smjeli, jer su na mjestima manjkale podnice, pa bi se čovjek bio lakši survao u staju i ulomio vrat. Padajući na ležaje svaki je koju promrmljao, dr. Simonović je uzdisao: »Ovo moje noge nisu više! Niti deset hiljada komaraca probudit me neće!« Ali se noću ipak jednom naglo prenuo na svome ležaju u misli, da gori sijeno, a to je bila samo ozraka od vatre, gdje se peklo jare. Špiro naime nije htio da spava na sijenu, već je naložio vatru do neba i vrijedajući pored nje ostao svu noć kod svojih zasluznih magaraca, koji su kraj lugarnice pasli i tako glasno zvocali, sitneći hranu, da se sve do naših ležaja čulo. I krava muzara dolje u staji sekundirala je istim načinom prezivajući, a kadšto je i zamukala otegnuto i snažno, da se čitava lugarnica stresia. Sve su to bili glasovi tajanstvene velebitske noći, sprovedene u Šugarskoj Dulibi...!

Dočekalo nas je divno jutro sa suncem, varenikom i hladnom vodom iz kamenice.

Dok su Jokići opremali magarad, mi smo se oprostili sa našim pratiocima iz Jelove Rije, koji su se vratili u svoj srez, a onda smo jošte neko vrijeme švrljali u okolini lugarnice, proučavajući prirodne odnose i slikajući fenomene krša. Medju inim slikali smo glavičasti Saljev Kuk (1194 m).

Ja sam se jošte jednom ispeo na kuk od sinoć, da se nagledam mora i Velebita, naslušam žamora cikada i cvrkuta ptica, blejanja ovaca iz daljine. Sad sam tek opazio, da je moj kuk pun nekih modrih cvjetova i mirke klečike, koja je u borbi sa burom posavila stablike i posve prilegla uz stijenu, pa je kuk izgledao kao da su se po njem rasplazile grdne zimiye. Od nekud iz daljine dopirala je čobanska pjesma i svirka, onda se čuo stropot kamenja, što su ga čobani obarali od obijesti niz okomite vrleti u gudure, da se sve orilo. A dolje na moru daleko u pozadini otoka Paga plovio je kao bijeli galeb jedan bijeli parobrod, rišući po vodi trag, sličan ogromnom trokutu...

U tom raspoloženju vratili smo se u Dulibu, da krenemo odmah dalje u smjeru prema Konjskom, praćeni Isom Radakovićem. Prije polaska pregledali smo jošte jamu snježnicu 'nedaleko lugarnice, 50 m duboku, koja je za onaj kraj jedini spas, kad presuše kamenice.

Put nas je vodio najprije podnožjem brda Siljevače (1452 m) koja je dobila svoje ime po nekoj lijekovitoj travi siljevinu, onda Bukovom Dragom do dolca Velikog Jasenovca, gdje su 3 stana Tomljenovića iz Teplika. Tu je naišao Joso Tomljenović sa vučjom vode i pokazao nam kuk, koji se zove Ura, jer se po njegovu osvjetljenju poznaje doba dana. Kad je posve rasvijetljen, onda je upravo podne.

Napredujući dalje Bukovom Dragom došli smo do Milković Stanu, koji leži pod brdom Milković Krugom (1342 m), okružen lijepom bukovom šumom. Iz Milković Stana imade do mora 2 sata hoda, razumije se, onako, kako hodaju naši gorštaci, a kako ih ni najvieštiji planinar u onom kršu ne može da slijedi. Tu smo slikali stan Nikoje Milkovića i našu malu karavanu (vidi sliku Hrv. Plan. 1925. br. 7) i napili se pitke varenike, kojom nas je ponudila Mara Milković. Dr. Simonović morao je da ordinira, kad su stanari doznali da je liječnik. Pregledao je Nikolu Milkovića, koji boluje na želucu, i Lucu Milković, kćer Marinu, sa kljastom rukom. Proljetos bila je ruku »ištetila«, pa joj je Mara sama ruku »gradila«, da se poslužim terminologijom njene kirurške vještine. Rezultati operacije bili su vidljivi: ruku je namjestila i ugiavila, ali je ruka krivo zarasla i ostala skvrčena, što je Mara svodila na nepažnju djeteta za vrijeme bolovanja. Mara je i ljekaruša za stoku. Kadšto upadne i koza u škrip i ulomi nogu, pa Mara

i njenu nogu stavi u »dašcice«. Pokazala nam je u nedalekom kršu jednu takvu svoju bolesnicu, koja je brstila, noseći desnu prednju nogu u »dašćicama«. Prije polaska slikali smo jošte pčelinjak Jure Milkovića. Svi Milkovići su iz Selina u Podgoriju.

Od Milković Stanja postepeno se ispinje Bukova Draga, a njena bukova šuma biva sve sitnija. Na kraju Bukove Lrage nalazi se Ravni Kuk i velika polušpilja ili, kako ondje govore, pod gredina Stolačka Peć, duga oko 20 m, a široka oko 10 m. Njena podina pokrivena je kamenjem, što otpada sa svoda i debelom naslagom ovčjih i kozjih brabonjaka, jer ona služi za ljetne pripeke i po nevremenu kao zaklonište stoki sitnici. Uvijek je u njoj debele hladovine, koja je prijala i rama, jer je sunce palilo kao vatrica. Tu smo neko vrijeme počivali, varili i ručali, a i magarci imali su svoje veselje, pasući na maloj ledinki oskudnu travu. Našu idilu prekinula je na čas vika Špirina, jer mu se magarac Sivko uzne-miren pecanjem muha poledjice zavaljao skupa sa našim stvarima, i Špiro je imao dosta posla, dok je stočkoj životinji svojim račinom protumačio, da ova gimna-stika nije nikako u programu našega planinarenja. Ovo objašnjavanje Špirino sa magarcem imalo je više komičnih epizoda, koje bi doista zasluzile da ih ovjeko-vječi Ezopova ili Lafontaine-ova basna. Tvrdoglava životinja uvijek je iznova pokušavala da provede svoju volju, a možda je to bio i neki mig gospodaru, da ju rastereti, jer ona je takodjer prijatelj udobnosti kao i sliade. Počivati i pasti pod teretom nije bome ni njoj prijatno...

U tamnom dnu Stolačke Peći našli smo dva posve nova vesla, opterećena kamenjem, da se ne iskrive. To je neki stanar ukrao drvo u šumi, izdjelao od njega vesla i spremio ih u dno pećine, da se ovdje susuše. Ova vesla poklonili smo jednemu stanaru u susjednom Bukovom Dolcu u slavu vode i varenike, koju nam je iz dolca iznio lugar Radaković. U Bukovu Dolcu samo su dva stana Rudelića iz Lukova Šugarja.

Dok smo u Stolačkoj Peći udobno plandovali, ulijetali su u nju na prestanke golubovi i pećinari, ali su odmah i izlijetali, preplašeni našim prisut-ćem. Po perju i pahuljama na podini pećine mogao sam ustanoviti, da se u nju sklanjaju takodjer čavke planinke, koje su negdje u blizini neprestano čvrktale. Nadjoh i jedno letno pero od rijetke vrste sokola Falco feldeggi, koje čuvam kao uspomenu na Stolačku Peć.

Pošto smo se pred ulazom Stolačke Peći jošte slikali, krenuli smo uzbrdo krševitom sutjeskom u neki lomivrat prema Raminom Koritu. Tu se zatvorio pogled na more, koji nas je pratio cijelim putem od Šugarske Dulibe do Stolačke Peći i poslije se samo jošte jedanput otvorio kod ulaza u Ramino Korito.

Od Bukova Dolca do Konjiskoga nema više nigdje stanova, i tako se ovaj put mora prevaliti na jedan dušak.

Ramino Korito izgleda na karti kao pitoma ravničica, a ovamo je ras-trgana divljina, vrtača do vrtače, puna kamenih gromada. Pored toga na dnu Korita leži na tisuće oborenih stabala i trupaca, a od iverja mogao bi čovjek da nasaže čitave bregove. Sve je to posjećeno iz prkosha i zlobe od tamošnjih pučana, jer je šuma tobože državna. Takvu žalosnu i bezumnu pljačku nismo jošte nigdje vidjeli. Dnevno je seljak u šumi i siječe, pustoši i uništava, a vlast je protiv te pljačke nemoćna, jer on nema ništa, da mu zaplijeni, a čim smotri oružnike, pobjegne u škrapu. Ima u onom šugarskom kraju seljaka, koji počine godišnje štete na šumi za 20.000 dinara. To je pljačka iz osvete, jer se u šugarskom Podgorju ne može više da tjera kriumčarenje ukradenim drvom, otkad imade financija brze motorne čamce za nadziranje primorske obale.

Samo Ramino Korito i njegovi pristranci u mnogom sjećaju divljom rastrganošću na kraj oko Bijelih i Samarskih Stijena, pa je i napredovanje u terenu po zaprekama slično. Zato smo se na putu i razdvojili, jer ovud, kud smo prolazili mi planinari, ne bi bili mogli proći naši magarci. Špiro, predvodjen lugarom prešao je s magarcima na istočnu stranu Korita, dok smo mi planinari napredovali zapadnom stranom. Poslije smo se opet sastali na krasnom proplanku Šikić Jatari, gdje smo malo plandovali, uživajući u pogledu na zelenu planinu Konjevacu, prekrivenu bukovom šumom, iz koje proviruju zadnja stabla jelovih suhara i po koja bijeja stijena. Šikić Jatara dobila je ime po jatari, koje više nema, ali joj se ostaci vide, kad se zadje u šumu. Jatare je nestalo, ali je ostalo topografsko ime. Od Šikić Jatare dalje, Ramino Korito biva nešto pitomije i nema u njem više izvala i oborenih stabala. Ali je planinarenje uza sve to dosta tegotno, jer se i tu ide neprestano iz vrtače u vrtaču, što vrlo umara.

U Raminu koritu stali smo jošte kod lokve Ruje i na jednome proplanku, gdje smo slikali zanimljivu vukolovku ili kotar za vuka, zvan Grgin Tor po lugaru Grgi Mažurantu, koji je prije u ovome srezu služio i vukolovku podigao.

Da se predje dugačko Ramino Korito, treba više sati lagana hoda. Šuma prati planinara do na pol sata pred Konjsko, u koje se silazi strmenitim putem kroz strahotni krš.

Konjsko ima 27 dimova, a leži u plodnom i velikom krškom dolcu. Konjski Dolac spada medju najlepše i najplodnije dolce Velebita.

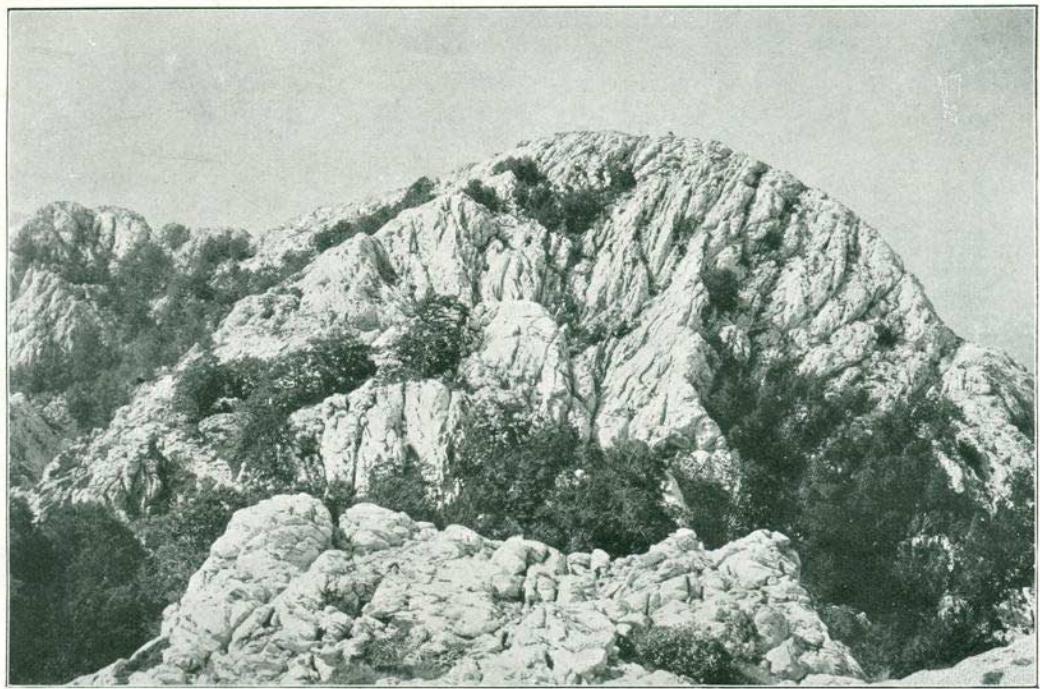
Ušli smo u Konjsko sa zadnjim tracima sunca. Ulazeći u selište imali smo divan prizor, jer se sa paše vraćala u ogromnom stадu sva stoka sitnica, na stotine ovaca i koza, i sve se to okupljalo i šarenilo kod goleme lokve Rujice, gurajući u živej vrevi jedno drugo, da čim prije zahvati vode. Pri tom su se tri jarcu ozbiljno zavadila i krešući se tako pobila, da su ih čobani jedva rastavili.

Konjsko je dobilo svoje ime po konjima, jer je Konjski Dolac tako plodan, da njegovi stanari mogu pored stoke sitnice držati i hranići jošte krupnu stoku, naročito lijepe konje. Zna se, da je konj u Velebitu jedna rijetkost, a eto u Konjskome imade gotovo svaki dim (svaka kuća) svoga konja. U ovaj čas, kad smo mi tamo boravili, držalo je onih 27 dimova ukupno 24 konja, 40 goveda, 302 ovce i 696 koza, dok je čitavo ostalo Podgorje Lukovo Šugarje sa 135 dimova držalo samo 2 konja, 118 krava, 944 ovce i 1521 kozu.

U Konjskome smo odsjeli kod lugara Grge Mažurana, koji je zajedno sa svojom ženom učinio sve, da nam boravak u njegovu domu bude što prijatniji.

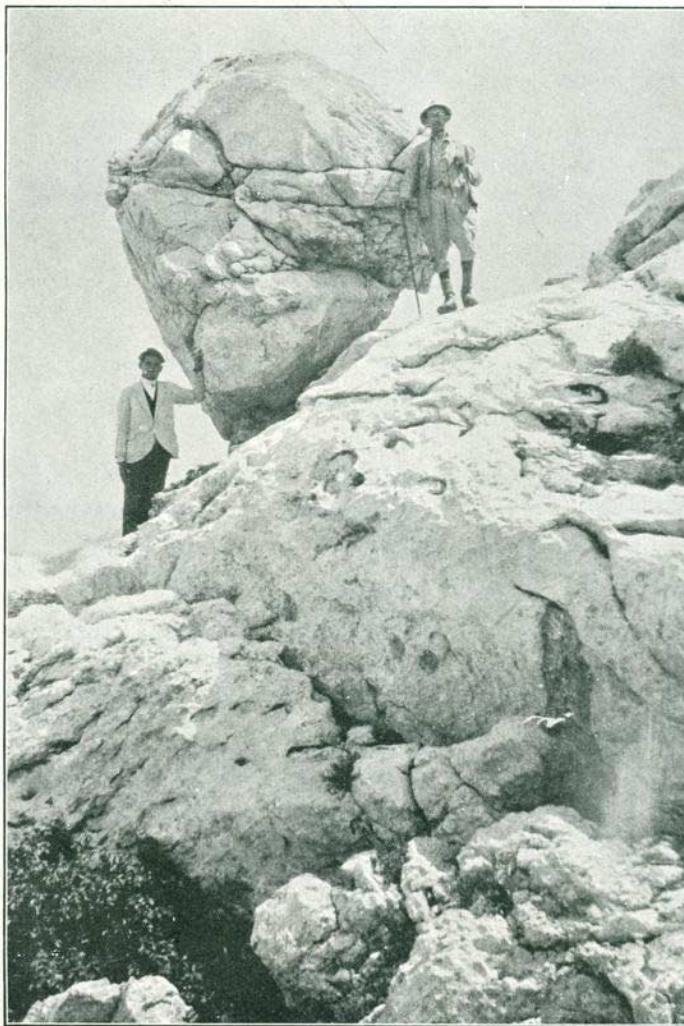
Svi smo bili sa ovom turom vrlo zadovoljni, najviše dr. Simonović, što je napokon video Panos, koji ga je u misli mučio šesnaest godina. Kad god je na kartu gledao, uvijek je uzdisao, što nije Panos video. A ovaj put ga je i video i slikao . . .

JUŽNI VELEBIT: SALJEV KUK. 1.194 m.

FOTO: DR. R. SIMONOVIĆ.

SWORN TO AND SIGNED
IN THE PRESENCE OF WILLIAM BRADY, MUR

Savremeno planinarstvo.

M. Malnar.

Lokve.

Nije dostatno, da planinar poznaje samo povijest svoga planinarstva t. j. njegov razvoj u pojedinim vremenskim periodama od početka pa sve do danas, da je došao do spoznaje da racionalno planinarenje čelići naše tijelo i duh, čineći ih otpornim i neustrašivim proti svakoj nepogodi, kao i, da je upućen u sve one okolnosti skopčane s opasnostima, koje mu prijete na njegovim izletima u planine, o čemu sam svojedobno iznio pred javnost iscrpiva razlaganja, jer će svaki onaj koji je malo zadojen ljubavlju za planinarstvo i njegov kult, prije ili kasnije doći, što čitanjem što opet praksom do znanja i spoznaje, koju će u zbilji moći iskoristiti i izvesti.

Istina bez gore navedenih karakteristika ne možemo si zamisliti intelligentnoga, očeličenog i okretnog planinara, koji bi imao biti od koristi ne samo planinarstvu već i svome narodu, jer ga na to nuka ljubav za njegove planine — za njegovu grudu.

No nije to sve što od nas traži planinarstvo.

Jedno daleko teže i veće pitanje stoji nam na putu, da se razvijemo do intelligentnih nosioca planinarstva u pravome smislu, a to je razvijanje našeg planinarskog intelekta, koji na žalost kod mnogih i mnogih planinara ne dolazi do izražaja, što se najbolje očituje u njegovom planinarenju i njegovom posmatranju planina.

Biti i zvati se planinarem lahka je stvar u koliko nam naš fizički ustroj pruža preduvjete za to, dok srce, dušu i um razviti u planinarskom duhu kud i kamo je teže.

Krivog su mišljenja oni koji si uobražavaju da je dostatno biti sastavnim dijelom planinarskog udruženja, podupirati ga materijalno, biti uvršten u planinarske legije te gaziti i prelaziti gore i planine bez ikakvih dalnjih pretenzija.

Na taj način ne postizava s nama planinarstvo ništa. Ono se samo kvantitativno jača, dok kvalitativno gubi od svoje djelatnosti, sprječeno je u svome intelektualnom razvoju, jer ga bujica neukih i neobrazovanih planinara poplavljuje i duši.

U koliko sam imao prilike da proučim i upoznam planinare u opće, bez razlike nacija, mogao bih da ih prema svojim očajanjima svrstam u četiri glavne kategorije:

1. Planinari koji hrle u planine iz zabave i radi razonode.
2. Planinari koji iz posebnih ambicija teže samo za rekordima.
3. Planinari koji sa mnogo ljubavi hodočaste u planine i konačno
4. Planinari koji sa mnogo razumije vanja zalaze u krilo planina.

Prečesto opažamo planinare, kako u skupinama kreću na izlete, preopterećeni provijantom kao da polaze na kakvu dugotrajnu partiju, a radi se tek o jedno-dnevnom izletu od možda par sati hoda. — Zaustavljaju se svagdje gdje je pogodno tlo za razvoj njihovoga planinarskog veselja i zabave, i ne pitajući, kad će se stići na cilj. — Eventualni vodič mora često da ih ozbiljno opominje da krenu naprijed, pa kad to konačno i poluči, nemaju kraja ni konca spremanju njihove mnobrojne zaire i pribora, kojeg su rasprostrali prilikom svoje planinarske gozbe. — Ne gleda se u takovim prilikama na gubitak dragocijenog vremena, koje brzo odmiče, jer je važnija stvar, da se njihov duh i tijelo, često sputano gradskim zidinama i tjesnim uredima, ugodno razonodi. — Pa kada su na putu ne traže, da im

se protumače razne često čudnovate pojave i veličajne slike, kojima priroda obiluje, već nestrpljivo navaljuju sa pitanjima dati će se već jednom stići na vrh, ne za to, da divnome razgledu posvete pažnju, već jedino da prema onoj »dolce far niente«, proborave i opet na planinskom visu par časova u lagodnom odmaranju i planđovanju.

Zar će planinarstvo od ovakovih izleta crpsti bilo kakvu moralnu korist? Držim stalno da ne. — Ovakovi izletnici znati će jedino da kasnije na puna usta pričaju, kako su se lijepo pozabavili u prirodi — u planini, dok korisnu stranu izleta i ono važno za planinarstvo, i ne zapažaju u većini, a tek pojedinci ozbiljni posmatrači bez punih nahrpnika donašaju s planina koristi i bogatstvo ideja za planinarstvo.

Druga kategorija planinara mnogo ozbiljnije shvaća svoju dužnost.

Vidiš pojedince, rijetko kada oveće skupine, kako samosvjesno zalaze u planine i visoke gore, puni samo-pouzdanja ispremiješanog sa priličnom množinom ambicije.

Ne obaziru se ni desno ni lijevo, već ravno kroče svome cilju, do kojeg moraju da dodju pa makar glavom platili.

Sve ima da se ruši što im staje na put kojim su namislili udariti, nema zapreka koje ne bi premostili, pa i kad se nadju na očigled uz nositih vrleti i strmih — često okomitih — litica i stijena, udaraju bijesno na njih, veru se iznad strmolagivih ponora poput divokoza ne misleći, da bi one tamne, jezovite dubine mogle za čas da ih pokopaju u svojoj nezasitnosti.

Dosegne li ovakav planinar cilj svojih težnja, često je toliko opojen i zaslijepljen vlastitom svojom slavom i pobjedom, da i ne vidi mnogo toga, što jedan obični planinar kroz svoja opežanja shvaća i odgoneta.

Pitam i opet, jeli to pravo planinarenje, njegov cilj i svrha?

Odgovoriti ču sam na to pitanje i bez okolišanja ustvrditi, da nije. — Tu se planinarstvo izrodilo u strast za rekordima, a svaka strast znači prije ili kasnije katastrofu.

Planinari ove vrste većim su dijelom Englezi, pa stoga i njihovo društvo Club Alpine u Londonu, premda jedno od najstarijih planinarskih društava, ne može da imade one prave odgojne svrhe na šire slojeve naroda, dok planinarskim udruženjima drugih zemalja baš je ovo potonje glavni cilj i briga.

Žalosna je činjenica, da ovakova vrsta planinara, koja bi po svojoj fizičkoj i duševnoj jakosti i sposobnosti imala biti čvrstim temeljem planinarstva, propada u tutanj i biva za planinarstvo često za uvijek izgubljena.

Planinari treće kategorije približuju se već prilično svrsi planinarstva.

Njih tjera u planine ljubav za planine, dušu im ispunjuju sveta čuvstva posebnog nekog žara za velika djela, kojima se priroda odlikuje, ostaju hipnotizirani na pogledu veličajnih slika, koje priroda u svako doba stavlja u svome bogatstvu pred njihove začudjene oči.

Njihov je pohod u planine tih, pun strahopočitanja, kao da ulaze u neki sveti hram, pun tajinstvenosti.

Oni su većinom idealisti, koji u svome preziranju niskog materijalizma teže za estetskom ljepotom, koja se najjasnije manifestira u slobodnoj prirodi — u planinama.

Kakovu ćemo ocijenu dati ovakvim planinarima?

Svakako pohvalnu, u koliko se njihov zanos i privrženost za planine ne izredi u neku vrstu fanatizma, koji često znače zasjeniti pogled ovakovih izletnika, te uvjetovati nemogućnost, da realnim očima i izoštrenim sjetilima shvate život,

koji često neprimjetljivo ali zato postepeno i snažno ključa u srcu gordih i umilnih planina.

Ovakav planinar prolazi neopažen kroz naša sela i krajeve, ne opaža ⁿⁱ tome svom prolazu ništa, dok bi ipak mogao mnogo toga korisnog prikupiti za planinarstvo, za poznije generacije, koje će danas sutra slijediti njegovim stopama. — Dodje li u doticaj s ljudima, govoriti će im o planinama nekim posebnim jezikom, kojeg će samo on moći da razumije, a ne će ni izdaleka nastojati, da iznese pred njih korisne strane i prednosti planinarstva, jer mu je duša prezasićena fanatičkom ljubavlju za planine, ostaje besčutna na pogledu nizinskog života.

On je osim toga separatist — a kao takav rijetko da će donijeti veće korišti planinarskoj zajednici, koja nastoji da sve nas planinare u iskrenim saradničkim odnošajima poveže medusobno.

Time dolazimo do najzamašnijeg pitanja, na koje kao planinari moramo odgovoriti i nastojati, da ga po mogućnosti privedemo u život?

Kakav mora da bude savremeni planinar?

U svojem dosadanju razlaganju, strogo sam odijelio i svrstao planinare u pojedine kategorije prema njihovoj kvalifikaciji radi pregleda.

Nije tim rečeno, da jedna kategorija ne smije zasjecati u djelokrug druge, dapače to se često dogadja, jer kad toga ne bi bilo, sastojalo bi se planinarstvo, obzirom na gornju razdiobu tek od samih diletanata, avanturista i fanatika.

Pravi i vrstan planinar mora dapače posjedovati osobine od svih rečenih kategorija, jer vedra i vesela čud, koja se prema nekom razmjeru miješa sa ambicijom i ljubavlju, stvara čvrste karaktere i jaku uzdanicu, na kojoj će planinarstvo moći da se bezbrižno, neustrašivo i pouzdano prepusti svome dalnjem razvoju.

Da li će planinarstvo kraj ovakovih, prilično dobrih planinara doći približno do nekog savršenstva, i ispuniti u cijelosti svoju dalekosežnu zadaću?

Hoće, ali samo u tom slučaju, budu li ovi planinari sa mnogo razumijevanja zalazili u srce gora i planina.

U tome imali bi da nas podupru planinari četvrte, posljedne kategorije, kojima na žalost danas naše planinarstvo još slabo obiluje.

Sa razumijevanjem zalaziti u krilo planina teška je stvar, tim većma, što nam tu staje na put zid prirodoslovne znanosti, koji se često teško daje prijeći, a ako to pojedincima nakon mnogih napora i uspije, stvaraju se tada od ovakovih planinara suhoparni botaničari, geolozi i slično, koji su kraj svojih zakučastih studija izgubili pravi planinarski karakter.

Ne želimo, da se izrodimo u tu vrstu planinara, u kojima je stroga nauka potisnula svaki viši osjećaj za ljepotu prirode, ali zato ne smijemo odustati, da uporedo sa prirodnom znanosti kročimo k cilju, jer ćemo samo s njome i kroz nju upoznati i razumjeti, što velika priroda sadržaje u sebi i kakove nam priče priča: o sebi, o svome prošlom i sadanjem životu. — Drugim riječima: Treba nam planinara, koji razumiju govor i glas Prirode, jer će ju samo kao takovi moći shvatiti i kraj toga tim većma uzljubiti, slijediti njezin poziv, da se uzdignu do nekog savršenstva.

Naša lozinka morala bi biti: Ne smijemo, a i ne ćemo da budemo kukavni slijepci na pogledu prirodnih krasota, hoćemo da se uputimo u skrivene prirodne tajne i moći!

Imade časnih iznimka među planinarama, koji zalaze u prirodu — u planine kao u neki veličajni hram nauke.

Posvećuju pažnju svemu, što reprezentira sastavni dio pirode, ne izbjegne njihovom oštem posmatralačkom oku niti najmanja travka, cvjetak, kukac, kamenčić i slično, dok opet iz ovih florističkih, faunističkih i geoloških opažanja stvaraju daljnje zaključke obzirom na postanak gora, njihovu visinu, itd.

Oni su nosioci znanosti i planinarske kulture, kulture koja gradi, vodeći u prirodu mnoge radenike, a ne koja razara i pogubno djeluje na čovječanstvo, uključujući ga od početnog istinskog života u prirodi, od dubokog vrela žive i plodnosne prirodne nauke.

Kako rekoh, časne su iznimke planinari, koji na ovakav način nastupaju u svome planinarskom životu, pa nam se stoga namiče pitanje, kako da se dodje do sanacije u tom pogledu, kako da se suzbije planinarski analfabetizam, koji se tako jasno ispoljuje kod planinara prilikom njihovoga uvida u veliku i živu prirodnu knjigu!

Činjenica je, da naš gorski planinar koji živi na selu, i koji je prikupio neku naobrazbu u prirodnim, znanstvenim i stručnim granama, ima podesno tlo da prakticira na stečenom znanju dok onaj opet, koji boravi u gradu ili u neposrednoj njegovoj blizini, ima prilike, da isto uvećaje predavanjima raznih prirodoslovaca.

Može se stalno ustvrditi, da će previditi i onaj gorski planinar, koji više instinkтивno nego li znanjem rješava razne prirodne probleme, kao i onaj gradski, kojemu je govor strogog pedagoga letimično prošao pameću, često mnogo toga korisnog po planinarstvo, te uslijed toga stvarati posve krive zaključke, a to sva-kako ne može da bude svršishodno.

I kao da čujem iz dubina glas planinarskog mnoštva, pun čežnje, koji dovi-kuje: »dajte nam prilike, da se svjesno izdignemo u one nebotične visine, da razumom i svom svojom snagom zagospodujemo njima, dajte nam priručnike, ne suhoparne, koji nam ispijaju planinarsku srž, već takove, koji će odgovarati našim planinarskim potrebama i svrsi, utisnite nam u okorjele i čvrste ruke planinarski katekizam, u kojem će planinarske dogme biti jasne i shvatljive, koje će govoriti same po sebi što nam je činiti, da se uzdignemo do visina, kojima dominira ve-liko prirodno zakonodavstvo.

Držim, da će svaki shvatiti ove moje riječi i razumjeti, da je to apel savremenog planinara, koji odjekuje našim gorama i planinama kao čežnja za svjetlim danima.

Time, mislim, rekao sam dosta, možda i previše, iznio po prvi puta na svjetlo jednu delikatnu socio-lošku stranu našega planinarstva, jednu ozbiljnu boljeticu, koju valja postepeno vidati, koja se čvrstom voljom i oštromnošću može, a i mora izlječiti, jer dok je planinarski živalj bio nekada toliko neustrašiv i odvažan da se nije žacao zbaciti sa visoko-gorskih prestolja bogove naših otaca, držim i pouzdano se nadam, da će sada biti toliko intelektualno jak, da na razvalinama njihovih piedestala, koji su nekad sa onih visina bacali zasljepljuće blještavilo na primitivno ljudstvo, podigne kao ustuk dostojan žrtvenik uzvišenih prirodnih nauka, hram planinarske kulture, koji će konačno morati svojim svjetлом prodrijeti do u najzabitnije mračne doline, te prosvijetliti čovječanstvo svojim istinskim zrakama, koje će ga dovesti do spoznaje i siliti na priznanje:

Sve je u prirodi, a ništa izvan nje.

Društvene vijesti.

Kuće i skloništa. Usljed jake zime i velikog snijega obustavljeni su privremeno radovi u terenu oko izgradnje planinarskih kuća na Bljelim Stijenama i Zavižanskoj kosi te se sada samo priprema materijal i izradjuju stolarski i tesarski dijelovi. Na proljeće čim okopni snijeg, započet će se ponovno sa radovima u terenu i nastojati će se, da se do sredine ljeta obje kuće dovrše.

Sklonište u Mrzloj Vodici. Odsjek za saobraćaj putnika i turista Ministarstva Trgovine i Industrije obavješćuje nas pod S. P. Br. 2355 od 17. XI. 1926. da je od Ministarstva Poljoprivrede i Voda aktom Br. 45713/IV. od 27. oktobra 1926. objavljeno, da je pod Br. 45595/IV. od 29. oktobra 1926. odobreno Hrvatskom planinarskom društvu i ostalim društvima udruženim u savezu, uporabu skloništa na državnoj stičnoj stanici u Mrzloj Vodici, našto se upozoravaju članovi HPD-a radi znanja.

Članarina za 1927. godinu. Usmoljavamo cijelo-kupno članstvo da nastupom nove 1927. godine obnovi uplatu članarine. Uplata može se vršiti preko društvenog povjerenika ili inkasatora, koji imadu pismenu punomoć za to, ili osobno svaki dan od 8 do 12 prije i 5 do 8 poslije podne u društvenoj poslovnici Ilica 37 dvorište lijevo. — Upozorujemo, da od Nove godine uvodimo nove ukusne iskaznice, koje će morati svi članovi u buduće sa sobom nositi, jer bez predočenja iste ne će nitko moći računati na kakvu pogodnost, ma gdje bilo.

Uplaćuje se za 1927. god. kako slijedi:

a) Stari redoviti članovi: članarina Din 25.—, doprinos za gradnju kuća i skloništa Din 5.—, za novu iskaznicu Din 5.—; ukupno Din 35.—.

b) Stari član djak: članarina Din 12.50., doprinos za gradnju kuća i skloništa Din 5.—, za novu iskaznicu Din 5.—; ukupno Din 22.50.

c) Novi član: upisnina Din 15.—, članarina Din 25.—, doprinos za gradnju kuća i skloništa

Din 5.—, za novu iskaznicu Din 5.—, za pravilnik Din 2.—; ukupno Din 52.—.

d) Novi član djak: upisnina Din 5.—, članarina Din 12.50., doprinos za gradnju kuća i skloništa Din 5.—, za novu iskaznicu Din 5.—, za pravilnik Din 2.—; ukupno Din 29.50.

Umrlí. Prošli mjesec umrli su od naših revnih članova: Gosp. Mirko Černoušek i gdica Sofija Kupnić. Lahka im zemljica!

Planinarska literatura. Upozorujemo članove na naša planinarska društvena izdanja koja se mogu dobiti uz povoljne cijene u društvenoj poslovnici Ilica 37.

Iz Foto-sekcije HPD. Zaključkom odborske sjednice od 15. XII. 1926. a na mnogobrojne molbe članova HPD produžen je rok za prijem fotografija za nagradno natjecanje do 31. ožujka 1927.

Izleti. U mjesecu listopadu poduzela je središnjica sa svojim članstvom između ostalih 3. X. jedan vrlo uspjeli izlet na Krndiju u posjete svojoj podružnici u Orahovici, koja je naše izletnike vrlo srdačno dočekala zajedno sa svojim predsjednikom na čelu i povela naše članove na Radlovac, Ružicu, Stari grad, Piramidu i Manastir i pokazala im tamošnje prirodne krasote, a zatim se cijelo društvo povratilo u Orahovici, gdje je održan planinarski domjenak do odlaska na vlak. — Zatim 17. X. na Strahinjičicu, kod kojega je sudjelovao vrlo veliki broj članova, te konačno 31. X. i 1. XI. na Obruč kod Sušaka prigodom posvete i otvorenja nove planinarske kuće, kod čega je bilo prisutno oko 100 članova središnjice.

Ostali najavljeni izleti nisu se mogli održati zbog nevremena.

Naše slike.

Opisi naših dviju slika u prilogu nalaze se u članku dr. M. Hirtza »Od Stapa do Konjskoga«.

Planinarske vijesti.

KONGRES ASOCIJACIJE SLAVENSKIH TURISTIČKIH DRUŠTAVA.

Dne 25., 26. i 27. rujna ove godine održan je u Pragu spomenuti kongres, kao u mjestu poslovanja za prvu godinu. Prisutni su delegati svih društava zapisanih u asocijaciji, i to: **Savez Planinarskih Društava**: Josip Pasarić, Makso Hrovatin i Vasa Stajić. **Polskie Towarzystwo Tatrzansko**: dr. Walery Goetel, Bronislav Romaniczyn, dr. M. Orłowicz, dr. E. Stolla. **Bulgarsko Turističevsko Družestvo**: I. Antunov; **Klub češkoslovenských turistů**: dr. G. Jarkovský, J. Mühlmann, dr. V. Dvorský. Kao gosti su prisutstvovali dr. Holubek i dr. V. Černý.

Kongres je otvorio kratkim govorom dr. Guth. Jarkowský, u kojem je istakao potrebu osnivanja asocijacije u svrhu učvršćenja slavenske uzajamnosti i kulturnoga zajedničkoga rada, naglašujući zasluge dr. V. Černý-a kao inicijatora asocijacije. Iza toga se prešlo na dnevni red, pa je zapisnik prošle sjednice pročitan i odobren. Tajnik dr. Dvorský izvješće o postanku asocijacije, koja je bila osnovana dne 12. i 14. rujna 1925. u Visokim Tatrama uz sudjelovanje zastupnika: B. T. D., P. T. T., S. P. D. i K. Č. S. T. te kao gosti zastupnici K. Č. S. T. iz Beča. Obavljanje pripremnih poslova za prvu godinu bilo je povjерeno K. Č. S. T. u Pragu. Sva četiri osnivajuća društva ratificirala su u toku od pet mjeseci tatranske dogovore i odredili su svoje zastupnike za dobu od četiri godine i to: za B. T. D. — I. Antunov, I. Rajev, G. Kozarov; za P. T. T. — J. W. Czerwinski, W. Goetel, B. Romaniczyn; za S. P. D. — dr. F. Tominšek, M. Hrovatin i J. Ravnik. Predsjedništvo je pripalo Č. S. delegaciji, pa je izabran slijedeći odbor asocijacije: Za predsjednika dr. J. St. G. Jarkovský, za njegovoga zamjenika J. Mühlmann, a za tajnika prof. V. Dvorský. Poslovna godina toga predsjedništva traje do konca g. 1926., a konstituirano je dne 5. ožujka 1925.

Kod točke 3. dnevnoga reda predlaže delegat S. P. D., da u asocijaciju udje na mjesto S. P. D. Savez planinarskih Društava u SHS. Nakon nekih razjašnjenja prijedlog je usvojen, pa delegati A. S. T. D. sa strane S. P. D. istupaju dr. F. Tominšek i J. Ravnik, a na njihova mjesta dolaze gg. J. Pasarić i V. Stajić.

Kod tačke 4. predlaže predsjedništvo, da se uvede zajednički znak s legitimacijama. Kod učilištem o svojoj drugoj ekspediciji. Isto tako

toga se razvila živa debata o načinu kako da se privede najshodnije taj prijedlog u život. Konačno je primljen prijedlog predsjedništva sa slijedećim dodatkom: »Predsjedništvo će dati izraditi malu značku s monogramom A. T. S. i označom godišta. Značka se svake godine mijenja u boji. Društva zastupana u A. S. T. imadu objaviti najkasnije do 31. oktobra svake godine koliko značaka trebaju za svoje članove. Predsjedništvo razašilje iste najkasnije do 30. novembra uz uplatu izdataka odnosnih društava. Sva udružena društva ubiru od svojih članova neki iznos za te značke, koji će služiti za pokriće troškova spojenih s članstvom u A. T. S. Sva se društva imadu brinuti, da legitimacije providjene tom značkom uživaju u svim društvenim kućama ista prava, koja uživaju i njihovi članovi.«

Predsjedništvo dalje predlaže, da se izdaje ljetopis A. T. S., koji bi obasiao pregled združenih društava, njihovih odbora, kuća i skloništa, publikacija, djelovanje A. T. S. i t. d. Prijedlog je primljen velikom većinom. Ljetopis će se štampati u onom jeziku, gdje se nalazi odnosne godine predsjedništvo, a priložen bi mu bio kratki izvadak na francuskom jeziku. Gradivo se šalje predsjedništvu do 31. decembra 1926. uz naznaku brojeva na koje društvo reflektira.

Nakon raznih prijedloga i dodataka sa strane raznih delegata sastavljene su i primljene slijedeće rezolucije, predložene manje više sve po P. T. T. a koje glase:

1. Rezolucija o potpori turističkih društava udruženih u A. T. S. sa strane države.
2. Rezolucija o vidiranju putnih isprava.
3. Rezolucija o željezničkom prelazu državnih granica.
4. Rezolucija o propagandi u inozemstvu.
5. Rezolucija o ideologiji alpinizma.
6. Rezolucija o zaštiti Prirode i osnivanju narodnih parkova.

Nakon toga je predsjednik zahvalio prisutnima na sudjelovanju, i završio zasjedanje kongresa.

O Ph. C. Visserovoj drugoj ekspediciji u Kar-Korum gorje. Nakon svoga povratka iz Indije održao je Visser u Rotterdamu predavanje pred nizozemskim alpinskim udruženjem i pučkim sve-

priopćuje u 24. godišnjaku N. A. V. (nizozem. alp. udruženje) prikaz o »planinskom športu u Kara-Korumu«. Iz tih njegovih prikaza izlazi, da Visser nije imao na umu doseći najviše vrhunce Kara-Korum gorja, nego je njegova zadaća bila znanstveno iztraživanje posve ne izraženih predjela toga visokoga gorja, počavši u pogledu bilja, životinja i kamenja. Vrlo skupocjeni su i topografski prinosi. Epspedicija je prešla preko 60 km. dugih ledenjaka, kao što je prelazila dane, tjedne i mjesecce preko ruševinskih i morenskih polja. Tom je prilikom Visser otkrio novi smjer razvodnice između britanske Indije i Kine, nepoznate prelaze i visoko nastanjena ljudska naselja. Ogromne su visinske razlike između pojedinih vrhunaca i vis-dolina, te su razlike ovdje veće nego u samoj Mont Everest skupini. Prema Visserovim podacima doseže vrhunac Rakapošči u području Hunza visinu od 7000 m, dok dolina Hunza ne leži niti u visini od 2000 m., što čini visinsku razliku od 5800 m. Iz toga proizlaze silne poteškoće i opasnosti, koje prijeti svakomu tko se približuje tim visokim bregovima s tako silnim, strmim stjenama i hridinama.

Bezbrojne opasnosti prijetile su vrlo često ekspediciji, koja se sastojala od 40—50 ljudi. »Kroz mjesecce« piše Visser »dopirala nam je do ušiju mukla tutnjava lavina, pogotovo za toplih ljetnih dana, kada je sunce bacalo svoje žarke zrake s kovinsko modroga neba. Noću su se lavine manje rušile, ali smo zato često puta u noći bili dobro preplašeni njihovom tutnjavom.«

Ne manja opasnost prijetila je ekspediciji od rušenja kamenja. »Jednom smo bili ugroženi rušenjem kamenja, koje je trajalo neprestano 16 sati, uslijed česa smo kroz cijelo to vrijeme bili u takovom oblaku prašine, da nismo mogli ništa razlikovati na daljinu od 4—5 m.« Tako piše Visser.

Metereološki je Kara-Korum razvodnica. Prije se držalo, da je područje na sjeveru gorja siromašno oborinama, Visserova izražavanja to ne potvrđuju, ona govore baš o protivnom. — On je opažao, promjene i poremećenja na čovječjem organizmu za vrijeme planinarenja po tom gorju. Osobitu hvalu izriče svojim djvema švicarskim vodičima, imenice Fr. Lochmatteru, koji je za vrijeme topografskih snimanja, na vlastitu ruku poduzimao najsmjelije navale na susjedne vrhunce. — Unatoč svih tih nadčovječnih napora, narušio je žilavi i ne umorni Visser, da i po treći put prodre u Kara-Korum gorje.

(Die Alpen. II. No 7. — 1926.)

Ekspedicija na Mount Lozan u Kanadi. O tei ekspediciji je u našim planinskim krugovima vrlo malo ili skoro ništa poznato. Kako je u »Canadian Alpine Journal, Vol. XV. 1925.« izašao prikaz o uspjeliom prvom usponu na Mount Logan taj najviši vrhunac Kanade, to ćemo u glavnim crtama ovdje iznijeti prikaz te čuvene ekspedicije prema odnosnom opisu. U uvodu opisuje J. W. A. Hickson i A. O. Wheeler pripreme, izvedbu i poteškoće ekspedicije, koja se sastojala od 8 članova kanadskoga, engleskoga i američanskoga Alpine kluba. Redom podaju dionici putovanja, — koje je započelo 12. maja 1925. iz Mc Carthy u Aljaski, a koje se na istom mjestu završilo dne 15. jula 1925., — svoje izvještaje, koji su vrlo zanimivo i s napetošću pisani. Do 6550 m visoki vrhunac prkosio je u buri i nevremenu, no isto tako su bili nastrojeni i oni koji su na njega navaljivali, a koji su dne 23. juna 1925. nakon neizkazanih borba i najtežih napora pobjedosno stupili na snježnu glavicu Mount Logana.

H. F. Lambert prikazuje topografiju i geografsku formaciju Loganskoga područja. Uz pomoć fotografija iz netaknutoga Loganskoga masiva, snimljenih po Vittoriu Sella, koji je bio pratio vojvode abručkoga kod prvoga uspona na Mount Elias (1897 g.), i uz pomoć radova inžinjera, koji su g. 1913. ustanovali internacionalnu granicu između Kanade (provincije Yukon) i sjedinjenih država (Aljaske) konstruirana je zemljopisna karta, koja je donekle omogućila proučavanje pristupnih puteva. Ključ o konačnom uspjehu ekspedicije leži zapravo u »Preliminary Explorations« vrlo poučnom prikazu, sastavljenom po vodi ekspedicije Mac Carthy-ju. W. W. Foster donaša povjesni prikaz, orientaciju o organizaciji poslovanja, o otvorenju pohoda, čiji su troškovi iznašali (osobni izdatci za opremu pojedinih sudionika nisu tu uračunani) oko 60.000 švicarskih franaka. Ta svota nije bila prekorčena.

Učinjenu turu nazvanu »The Climb« opisuje Mac Carthy vrlo zanimivim i privlačivim načinom. Partija je dne 1. juna napustila s namirnicama bogato opskrbljeni Cascade Camp i došla je, kako se je unapred izračunalo, nakon tri tjedna na vrh Mount Logana. Put s vrha M. Logana do Cascade Camp trajao je samo tječdan dana. Što je učinjeno u tom mjesecu na alpinskoj djelatnosti opisano je na 20 štampanih stranica, a želieli bi da ih je 200! Vanredne i brojne fotografije svezka ispunjuju mnogo praz-

ninu, i govore jasno o silnim teškoćama dugoga putovanja.

Allen Carpe, delegat amerikanskoga Alpin kluba izvješće o topografskim, geografskim, klimatološkim i fiziološkim prilikama. Prirodoslovac Hamilton M. Laing prikazuje svoja faunistička i floristička iztraživanja u gornjem dijelu Chitina doline.

Konačno donaša Mac Carthy kratki prikaz o sastavu, izboru i transportu živežnih namirnica. Vrlo je značajno i zanimivo poglavje H. S. Hall-a o opremi. Uz najbolje odjelo i obuću nije se moglo spriječiti, da se je svima sudionicima ove ekspedicije, koja se kretala na 60 stupnju sjeverne širine do visine od 6550 m smrzao veći broj prsti na rukama i nogama, i da je jedan član u društvu s prijateljem koji je još bio potpuno sposoban morao siti pred posljednjom navalom u gostoljubivu nizinu.

(Die Alpen. II. No 10. — 1926.).

—ak.

PLANINARSKE NESREĆE.

(Svršetak).

I u austrijskim Alpama dogodile su se u mjesecu srpnju teške nesreće, kojom je zgodom stradalo više vrsnih planinara i jedan vodič.

Slučaj taj desio se na Wiesbachhornu dne 23. srpnja ove godine. Dan prije zaputilo se više planinara na sam vrh, no kako je iznenada nastupilo nevrijeme većina je njih odustala od puta, dok jedna partija pod vodstvom jednoga vodiča nastojala je da dosegne Mainzer kuću, pa je stradala pod stijenom Bratschenkopfa. Kada je slijedećega dana prestalo nevrijeme poduzeli su spasavanje unesrećenih, pa ih nadjoše u užas-

nom položaju. Vodič bijaše mrtav, u jednoj udubinu ležala je gdjica E. Lucker iz Dresdена, nedaleko nje mrtav njen zaručnik, a nešto dalje dva bečka turista. I ovi dvojica bijahu mrtvi samo je gdjica Lucker bila još živa, ali potpuno iscrpljena. Ona je uz pripomoć ipak poduzela sruštanje, nakon što je na mjestu nesreće morala uzdržati punih 29 sati. Po njezinom izvještaju razlog nesreći je strašno sniježno nevrijeme, koje je iznenadno došlo, a koje je zaslijepilo i samoga vodiča, tako da je bila isključena svaka orijentacija.

I u mjesecu kolovozu bilježe razni planinarski časopisi više teških nesreća. Tako se dogodilo jednoj grupi planinara na Malom Glockneru da su dne 10. kolovoza bili odnešeni lavinom preko 700 m duboko pri čemu je platio životom jedan član društva.

Dne 17. kolovoza zaglavila su dva odlična planinara i skijaša J. Guinand i L. Danoz htijući preči Matterhorn od Schönbühl kuće preko Zmuttgrata. Razlog njihove nesreće bio je sniježni i zamrznuti teren, na kojem su se omakli i strmoglavili na očigled jedne partije vodiča, koja je od njih bila udaljena jedva pet metara.

Dne 26. kolovoza ostavio je na planinama svoj mladi život student M. Girsberger, koji se zaputio sam na Gwasmet i Pucher. On se je strovalio s pećina Puchera u dubinu od 70 m. i ostao na mjestu mrtav. Po svoj prilici precjenjujući svoje sile stradao je i ako iskusno penjač takо životom. Možda da nije bio sam, da mu se ne bi desila nesreća. Stoga se ne može dosta naglasiti planinarima, da nikada ne idu u visoke planine sami, i da ih ne posjećuju za ružna vremena.
-k.

(Die Alpen II. N. 9. 1926.).

Planinari !

Širite svoje glasilo „Hrvatski Planinar“

SADRŽAJ: Dr. Miroslav Hirtz: Od Stapa do Konjskoga. — M. Malnar: Savremeno planinarstvo. — Društvene vijesti. (Str. 169.). — Naše slike. (Str. 169.). — Planinarske vijesti. (Str. 170.).

Izdaje »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u nakladi »Nakladne zadruge Hrv. Planinara« u Zagrebu. Odgovorni urednik: prof. dr. Josip Poljak.

Tisk: Nadbiskupske tiskare u Zagrebu.

Za tiskaru odgovara: Stjepan Marinović, Gjorgjićeva 18.